

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ «PETRE DULFU»

Baia Mare 430123, bd. Independenței 4B, tel.: 0262-275583, 275699, 275799
fax: 0262-275899, www.bibliotecamm.ro, e-mail: biblioteca@bibliotecamm.ro

Este lectura o alternativă viabilă?

Ioana Dragotă, bibliotecar
Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” Baia Mare

Vremurile în care trăim stau sub semnul calculatorului și asistăm la o schimbare vertiginosă a lumii. Vrem nu vrem, ne place sau nu, internetul face parte integrantă din viața omului modern, de neconceput în absența lui. Mai este necesară lectura în aceste condiții? Pentru societatea contemporană, în care diversitatea, cultura și limbajul adecvat încă mai reprezintă valori sociale, răspunsul este afirmativ, lectura reprezentând deocamdată cea mai adecvată cale de atingere a acestor deziderate. Ce ne aduce viitorul, vom vedea.

Încă de la apariția internetului s-au ridicat voci care au decretat sfârșitul lecturii, iar cartea și calculatorul (nu altfel decât filmul sau televiziunea, la timpul lor) au fost plasate pe poziții adverse. De ce? Pentru că ambele răspund acelorași nevoi: de informare și divertisment (sau nevoii de povești, în ultimă instanță). Aici se impune să nuanțăm puțin lucrurile. Atâta timp cât este numai o problemă de suport al informației, opoziția nu există. În definitiv, cartea și-a schimbat de nenumărate ori forma: de la tăblițele de lut, la sulurile de papirus, până la codexul tipărit și cartea electronică. La urma urmei este o opțiune legată de confort și accesibilitate. În momentul de față există pe internet numeroase biblioteci digitale, intens accesate. La fel, ni se pare rezonabil să acceptăm că o ecranizare de calitate, poate suplini parțial lectura unei cărți. Și atunci, problemele legate de televizor și calculator se restrâng la cât timp și în ce scopuri sunt utilizate. Dar aceste întrebări este firesc să ni le punem și în legătură cu cărțile, pentru că există suficiente publicații de-a dreptul nocive și așa cum dorim să controlăm utilizarea calculatorului și televizorului, așa trebuie controlată și lectura, până la o anumită vârstă. Orice exces devine, în cele din urmă, dăunător, inclusiv o lectură excesivă și prost direcționată, care poate duce și ea la izolare, sedentarism, stări de stres, dificultăți de adaptare, tulburări de vedere etc.

Cele spuse până acum nu prea seamănă cu o pledoarie pentru lectură, dar am vrut să fac câteva delimitări pentru a nu cădea în capcana unor generalizări grosolane și a incrimina mai mult decât este necesar televiziunea și calculatorul.

Unde încep atunci problemele? Problemele încep când copiii, de la cea mai fragedă vârstă, sunt uitați de părinți în fața televizorului sau la tastatura calculatorului, jucând în neștire jocuri stereotipe sau navigând nesupravegheați pe internet. Pentru cine vrea să aibă în casă adolescenți care nu se dezlipesc de calculator, care uită de somn și răspund monosilabic la întrebări, incapabili să se încadreze într-un program coerent, e un început promițător. Dar deja se apropie de stadiul de părinți o generație de tineri crescuți în acest mod, care vor propaga, foarte posibil, același model.

De ce este preferabilă lectura? În primul rând, nu dezvoltă o asemenea dependență. Cazurile de „dependență” sunt rare și se întâlnesc, mai cu seamă, în rândurile elitei intelectuale umaniste, a marilor creatori. În al doilea rând, cartea nu generează câmp electromagnetic, ale cărui consecințe asupra organismului uman, în general, și asupra activității cerebrale, în mod special, nu sunt pe deplin cunoscute și evaluate, dar s-au tras deja numeroase semnale de alarmă. Mai mult, cartea nu poate fi în aceeași măsură dăunătoare aparatului vizual. Apoi, lectura, și aici trebuie să precizez că mă refer la lectura de calitate, dezvoltă vocabularul, amplifică exponențial aria subiectelor accesibile, propagă bunele modele, stimulând, în acest fel, comunicarea. S-ar putea obiecta că tinerii comunică mult pe

internet. Este însă vorba, în cele mai multe situații, de o comunicare parțială, cu dialoguri trunchiate, convenții specifice de limbaj, care folosește din plin simbolurile grafice și se desfășoară, de multe ori, sub pecetea anonimului.

Prin lectură sunt deschise căi de înțelegere a lumii. Cititorii sunt puși în contact mediat cu mari gânditori și personalități, este facilitată prin lectură, transmiterea valorilor de la o generație la alta, spre deosebire de internet și televiziune, care au ca spațiu predilect cotidianul și sunt tributare modelor și audienței.

Lectura stimulează gândirea și creativitatea. Am lăsat la urmă acest argument, fără pretenția de a le fi enumerat pe toate, pentru că aici se ascunde și o slăbiciune a cărții: ea acționează prin cuvânt. În consecință, lectura presupune un efort de reprezentare. Citind, configurăm spații, cadre și peisaje, personaje, ne imaginăm situații, construim imagini într-un mod personal. Televiziunea și jocul pe calculator scutesc utilizatorul de efortul de imaginație, adăugând la cuvânt imaginea și sunetul - pagini întregi de descriere sunt înlocuite cu un singur cadru, personajele au chip gata determinat, au un timbru al vocii, coloana sonoră vine și ea să faciliteze efortul de înțelegere, lucrurile sunt pe jumătate procesate. Iar omul, prin natura sa, alege calea minimului efort. Cu cât vârsta este mai fragedă, cu atât seducția exercitată este mai mare. Mai mult, jocurile pe calculator, din ce în ce mai evolute, dau copilului posibilitatea să intervină direct în cursul acțiunii. În povestea citită, el poate cel mult să se identifice cu un personaj, în joc el este personajul dorit, poate să reia totul de la început, ori de câte ori vrea, și să schimbe deznodământul. De aceea am convingerea că un copil familiarizat cu televizorul și calculatorul înainte de a învăța să citească, are puține șanse de a mai deprinde gustul lecturii, pentru că este obișnuit să-și obțină satisfacțiile pe căi mult mai ușoare. Pe cale logică, până nu învață să citească, copiii nu ar trebui lăsați excesiv la calculator și televizor.

Nici aici nu se poate trage o linie de demarcație strictă. Lucrurile nu sunt albe sau negre. Așa cum există cărți de duzină și cărți dăunătoare, așa există și jocuri care stimulează creativitatea și inteligența și dezvoltă abilități de adaptare. Totul stă în măsură și selecție.

Cum atragem copiii spre lectură? Lucrurile se schimbă, noile generații nu se mai mulțumesc cu un rol pasiv, ele reclamă un rol participativ, creativ.

În primul rând copilului trebuie să i se citească povești. În jurul lecturii trebuie creată o atmosferă plăcută. Povestea trebuie împletită cu dialogul. Trebuie să ne asigurăm că ascultătorul nostru înțelege și participă. Copilul trebuie solicitat să-și exprime părerea despre cele citite, să anticipeze, să configureze finaluri posibile.

O condiție esențială în formarea unui cititor este să ne luăm toate măsurile de precauție pentru a asigura ușurința actului citirii, aceasta însemnând depistarea precoce a defectelor de vedere și a oricăror dificultăți de natură fizică sau psihică existente. Fără transformarea actului citirii propriu-zise într-un automatism, prin exercițiu consecvent, nu se poate ajunge la lectură.

Textele trebuie să fie adecvate vârstei, capacității de înțelegere și înclinațiilor manifestate de copil. Alegerea lor trebuie să fie personalizată și să dovedească o bună cunoaștere a profilului psihologic al destinatarului. Este adevărat că poveștile sunt nemuritoare, dar generațiile se schimbă și au alte centre de interes. În momentul de față, în manualele de limba și literatura română, există texte din clasici, greu accesibile din cauza limbajului încărcat de regionalisme, arhaisme, cuvinte ieșite din uzul curent. Când tot al doilea cuvânt trebuie explicat, este greu de presupus că se poate dezvolta gustul pentru lectură. Asta nu înseamnă că nu trebuie studiați clasicii, dar pentru fiecare lucru trebuie găsit un timp potrivit.

Nu are rost să ne închipuim că dacă îl vom pune pe copil să citească o carte, acesta, contaminat brusc de plăcerea lecturii, va merge să ceară o alta de la bibliotecă. Este nevoie de lecturi comune, de implicare din partea părinților, educatorilor și, de ce nu?, a bibliotecarilor, prin acțiuni specifice, antrenarea în dezbateri pe marginea celor citite, efort participativ. Exemplul personal al părinților, un mediu adecvat, chiar dacă nu sunt condiții obligatorii, ajută mult.

Experiența personală și profesională îmi spun, însă, că mai trebuie să existe și un început de predispoziție lăuntrică.

Încercăm să protejăm, prin această campanie, un mod de a fi și valorile în spiritul cărora am trăit. Dar, după cum am spus, lumea este într-o schimbare accelerată. Iar direcția în care se orientează este greu de prevăzut. Deja se aud voci în sociologie care spun că utilizarea calculatorului dezvoltă abilitățile necesare integrării în lumea care se configurează. Dacă această lume este mai bună, rămâne de văzut.

21.10.2009